

Tryckt som manuskript.

*Föredrag vid kvinnornas opinionsmöten för
fredens återställande.*

Vi, som samlats här i dag, veta, att i detta ögonblick ha över hela Norden, i Sverige, Norge och Danmark — i stora städer och på små orter — i tempel och festliga salar liksom i anspråkslösa lokaler — andra kvinnor stämt möte, i samma uppsåt som vi och drivna av samma brinnande önskan. När kvinnor samlas medan ett blodigt världskrig rasar, kunna de endast hysa en önskan, och den gäller fred på jorden. Innan kriget upphört, innan fred är sluten mellan de stridande, finnes heller ingen ro, ingen jämvikt, ingen möjlighet till lycka för oss. De olyckliga folkens öde tynger oss, och vi för-
må icke stå passiva inför deras lidanden.

Därför, när maningen kom till oss att samlas kring en begäran om fred, ett rop om fred, hörsammade vi den utan tvekan. Är det icke så, att vi denna dag, kvinnornas fredssöndag, lämnade bakom oss våra personliga bekymmer och omsorger, när vi stodo upp var från sitt?

Och äro vi icke här fyllda helt och uteslutande av tanken, att vi kommit tillsammans för att göra vad som kan stå i vår förmåga att påskynda ett fredsslut?

Längtan efter fred är för visso icke av i dag eller i går hos någon av oss, som äro samlade här. I dagar och nätter har den bott i våra hjärtan. Mot de sakkunniga, som förutsade ett långvarigt krig, ha vi i kraft av en annan sakkunskap, vårt hjärtas, sagt oss: detta kan icke vara länge, snart måste det ta ett slut.

Men vi sågo månad efter månad förgå, och nya delar av jorden förvandlades till slagfält, till brända marker med grusade hem. Vi bevittnade hur den första krigiska våldsamheten efterträdades av en förbittrad utmattningskamp, under vilken härarna och folken förblöda, och vilken, om icke fred kan uppnås, endast kommer att avlösas av nya jättebataljer. Angestfulla ha vi räknat dagarna när de sjönko, tunga av tårar och blod, ner i mörkret. Vi visste, att var minut i var och en av dem krävde oersättliga offer. Offer av mäns liv och kvinnors och barns, av hem, som sett släkten dö och borde sett nya släkten födas, av åkerns skördar, av det intellektuella arbetets frukter, offret av oersättliga ärvda kulturskatter, av tillkämpade mo-

raliska värden, offret slutligen av okända skatter av snille, av vilja, av godhet.

Vi spejade med ivriga ögon efter tecken, åtminstone till längtan efter fred. Men de i de stridande länderna, som önskade fred nu, på detta stadium av kriget, de tego. Vi hörde blott talas om nya hjältedåd, om nya utskrivningar, om planer på ytterligare blodsutgjutelse, och varje land fick för varje dag nya offer att hämnas, segrar att fullfölja eller nederlag att ta revansch för, nytt bränsle på hatets eld.

En grupp kvinnor i Sverige började då rådslå med varandra om möjligheten, att kvinnorna i vårt land kunde samlas omkring en fredsönskan. Samma tanke hystes av kvinnor i Norge och Danmark, och tanken, att Nordens kvinnor borde samarbeta i detta syfte, gav sig själv. Så snart dessa kvinnor efter gemensam överenskommelse vände sig till sina medsystrar var i sitt land, vunno de snabbt och villigt gehör. De hade uttalat mångas hjärtans önskan.

För deltagarna i det väldiga skådespel vi se för våra ögon, är utgången en så dödligt allvarsam sak, att endast starka skäl kunna förmå dem, som stå vid sidan, att söka påverka denna utgång. Det är då på sin plats att vi, som på detta sätt vilja inskrida med en vädjan till fred, innan alla uttömt de resurser, på vilka de

bygga sitt hopp om slutlig seger, att vi klarlägga dessa skäl och lägga fram dem just i dag.

Männe icke då det första skäl, som bestämmer oss att tala, är det, att våra medsystrar i de stridande länderna icke kunna tala? Kvinnorna i dessa länder ha hälsat varandra utan bitterhet, sänkande sina huvud i samma sorg, men de kunna icke över landens gränser sända en önskan om fred. De äro — som vi helt visst i ett liknande läge skulle vara — lojala mot sina män, sitt land, till sitt sista andedrag, de ha samlat sina krafter till att bära sin dryga del av offren, lidandet, arbetet. Och eftersom varje lands ära, sådan den genom tiderna utformats, förbjuder att önskan om fred uttalas först inom dess gränser, så sluta de också sina läppar om bönen om fred. Icke heller protestera de mot fosterlandets officiella opinion, att fred förutsätter fiendens fullständiga undergång. Utan att ha bevis därför, känna vi oss dock övertygade, att kvinnorna i de stridande länderna innerst liksom folken i deras helhet längta efter ett slut på det fasans tillstånd, som härskar på jorden, längta efter att världskriget snart måtte nå det skede, då överläggningen om folkens öden icke längre äger rum på slagfälten utan i kongressalen, mellan

statsmän, som krigets läxa lärt ett nytt, djupare ansvar för folkens väl och ve. Vi tro till sist också, att de med tacksamhet skulle se, att fredsunderhandlingarna komme till stånd, innan den ena eller bägge av de två maktgrupperna förblött i de jätteslag, vilka förberedas till våren.

Ett annat skäl för oss att höja vårt fredsrop är, att vi icke vilja böja oss för kriget som en nödvändighet. Vårt sunda förnuft, vår känsla, vår instinkt säga oss: det måste finnas någon annan utväg att ordna staternas förhållanden till varandra än genom krig. Då vi söka tänka över händelserna under de förvirrade dagar, som föregingo kriget, ter sig den misstro till varandras ärliga uppsåt, som behärskade nationernas ledare, som förnämsta hindret för en fredlig lösning. Denna misstro drev dem att i ödesdiger brådska fatta de beslut, som kastade folken i förtvivlad brödrakamp. Det är omöjligt för oss att böja oss för kriget som den enda möjliga utvägen ur konflikten.

Vi skola heller aldrig låta tvinga oss att erkänna, att övervikt i fälttrupper, i artilleri, i strategiska talanger hos en tillfällig maktgrupp bevisar något om dess rätt att diktera lagar för en annan grupp, att lösslita från ett land en enda tum av dess jord eller en enda av dess söner och döttrar. Vi tro att Europas stater med

god vilja kunna ordna det så, att de leva utan krig vid varandras sida, sluta sig tillsammans mot gemensamma faror och tävla fredligt i lösandet av kulturarbetets stora uppgifter. Kvinnorna låta icke övertyga sig ens av alla dessa »måste», dessa skenbart oförenliga intresse-motsatser, vilka sägas ha lett till kriget. De inse att intresse-motsatserna och konflikt-ämnena voro stora, men de tro icke, att någon av Europas brännande frågor kommer att lösas bättre och rättvisare genom krig, än de kunde ha lösts det förutan. Kvinnorna förbinda icke ett lands livsintressen förnämligast med en strategisk järnväg, en hamn, ett fort, en besittning i främmande land. Även om en slutligt segrande stat kan diktera lagar och tillgodose stora ekonomiska intressen, så sker icke detta utan att den svårt skadar andra sina livsintressen. Under tiden har den rest emot sig de besegrades hat, som en gång skall slå ut i nya krig. Under tiden ha de unga kraftfulla männen stupat, som skulle blivit fäder till en ny livskraftig generation eller de ha blivit krymplingar, blivit märkta män, som för alltid skola leva i skuggan av vad de genomgått. Under tiden ha hundratusentals hem blivit skövlade, och i dessa hem skola fattiga mödrar ensamma uppfostra barn, av vilka många icke ens äga minnet av en far.

Kvinnornas innersta livsvilja såras av kriget som är motståndare till dem och deras livsverk. De veta att människans liv är menat att växa, fullkomnas och avtaga som allt annat i naturen, de böja sig, när liv brytas av skickelsernas oundvikliga slag, men icke för det brutala mänskliga våldet. Och mot satsen, att krig är välkommet såsom en hälsosam tuktan och för att göra män av männen, sätta de sin övertygelse, att vår värld erbjuder, krig förutan, övernog av provning, av tillfällen att visa mod och manliga dygder, tillfällen till tapperhet, tålmod och sköna hjåltedåd. Det är icke strid vi sky, men den barbariska form för strid, vilken vårt råttsmedvetande lämnat bakom sig, icke offer vi rädas, men meningslösa offer.

Vi tro icke på nödvändigheten att kriget fortsättes tills något land är fullkomligt krossat, vi tro, att de alla ha en rätt att finnas och en uppgift att fylla bland Europas stater. Vi äro däremot övertygade om att den moraliska faran för det folk, som lägger ett annat under sin hål, är större än för det folk, som förödmjukas och förnedras efter en hjåltemodig kamp mot övermakten.

Vi glömma icke eller underskatta de storlagna offer, som millioner män varje dag sedan krigets början hembära sina fosterland. Vi

beundra dem, som stolt och modigt för sitt land lägga ner sin ungdom, sin framtid, sitt liv. Men vi tycka, att varje lands tappra söner ha gjort nog. Det finns intet stridande land, som icke av sina soldater höljts med ära ur krigisk synpunkt. Om arméerna i början underskattade sina motståndare, så ha de alla gjutit för mycket blod för att längre göra det. Även de, som anse, att på slagfälten beseglas ett folks rätt att vara till, måste medge, att alla de stridande på det kraftigaste bevisat sin rätt till livet.

Vi anse, att detta faktum borde kunna erkännas av alla och bli utgångspunkten för en fredlig uppgörelse. Det är inte bara de stridande länderna, som behöva fred, hela mänskligheten suckar efter fred. Hela jorden är förmörkad, människor pressas till vansinne eller hat mot livet, till den yttersta hopplöshet. Längre och långt får man leta den, som icke lider av kriget.

Detta, att kriget drabbar alla, icke blott männen, som bilda arméerna, ger kvinnorna rätt att säga ifrån sin uppfattning av kriget och begära att bli hörda. När jordens män föra krig, kunna de icke, om de än ville, begränsa till sig själva de lidanden, som följa i dess spår, de stå maktlösa mot allt det, som kan övergå deras gamla föräldrar, deras hustrur,

deras söner och döttrar, deras hem och jord. Både män och kvinnor ha alltför länge ansett att männen allena tillkom det att besluta om krig och fred och fredsbrott igen, att endast de manliga synpunkterna voro värda att diskuteras. Kvinnorna inskränkte sig till sin kärleksverksamhet, till att ta emot och läka de sårade och sågo dem så draga ut på nytt för att kanske åter komma stympade tillbaka. Nu synes det vara på tiden, att kvinnorna resa sig och säga sin mening! Göra de det icke för sin egen skull, böra de göra det för hela släktets skull, vars naturliga vårdare och förespråkare de äro.

Kvinnorna böra icke låta sig skrämmas att gå ifrån sina åsikter eller tuga med dem, därför att de bryta mot århundradens uppfattning eller kallas fantastiska och dåraktiga. De måste ge sig själva en människas rätt att ha en åsikt, sprungen ur den egna naturen och det egna moraliska medvetandet. De måste också lära sig inse, att deras åsikt, deras syn på världen, deras protest mot vad de se, deras längtan efter något nytt, är av betydelse just nu, behövs just nu. En låga, som vid fullt dagsljus brinner blek och genomskinlig, blir i mörka stunder till ett ljus, som leder oss, och utan vilket vi fara vilse.

Vi kvinnor i Norden kunna icke vädja direkt till de stridande staternas ledare. Därför, när det gäller för oss, att lägga in vårt samlade ord för freden, är det till våra länders regeringar vi vända oss och lägga vår sak i deras händer. Vi hysa det förtroende till dem, att de ha vilja och förmåga att i fredens intressen handla gemensamt, och vi bedja dem att göra det snart.

Det ord kvinnorna här säga, är väl övertänt och ett uttryck för vår innersta, vår samlade vilja. Det har just det värde, som det eniga Nordens eniga kvinnor ha.

Inför den hotande faran i krigsutbrottets dagar slöto sig de svenska kvinnorna enigt tillsammans för att göra sin plikt mot fosterlandet, och i den stund Sverige stode inför ett krig, skulle vi resa oss med männen för att begära vår part av de offer fosterlandet krävde. Men icke endast den gemensamma faran enar, även strävan mot ett stort mål förmår det. Det stora målet heter här fred.

Men — därom äro vi lika eniga — icke fred av vad slag som helst. Den fred, som slutes, måste bli en rättfärdig fred, en fred, som blir en upprättelse för mänskligheten.

Det är dessa synpunkter, som bära den resolution, vilken nu skall uppläsas, och som

innehåller vår vädjan till regeringen. Vår förhoppning är att vår handling kan bli en stöt, som hjälper till att sätta fredstanken i rörelse. Men även om utsikten därtill vore mindre än vi hoppas, måste vi handla som vi göra.

Stort är målet: fred på den sargade jorden, fred att börja det tåliga, mödosamma arbetet att stämma dess blodflöde och rena och läka dess sår.

in der That ist die Vertheilung der
 Bevölkerung in der That eine
 sehr ungleichmäßige. Die Bevölkerung
 ist in der That sehr ungleichmäßig
 vertheilt. Die Bevölkerung ist in der
 That sehr ungleichmäßig vertheilt.
 Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.

Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.
 Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.

Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.
 Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.
 Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.

Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.
 Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.
 Die Bevölkerung ist in der That
 sehr ungleichmäßig vertheilt.